

Da zavravimo list »Slovenski Gospodar« v meje dostojnosti, vabim vsa moška učiteljska šolskih občin, kamor dohaja »Slovenski Gospodar«, naj mi blagovolijo naznajo do 3. IX. 1921 doposlati sledečo lastnoročno podpisano

Pooblastilo.

Lastnoročno podpisani (razločno ime, priimek, službeni značaj, ime kraja, pošte, šolskega okraja) pooblaštam s pričujočo listino svojega tovariša Radoslava Knafliča, nadučitelja v Radvanju pri Mariboru, naj me v kazenski zadevi proti »Slovenskemu Gospodaru« radi člančiča z naslovom: »Učitelji — špicelni davčnih oblasti« v smislu določb kazenskega zakona zastopa pri pristojnem sodišču in da sme v mojem imenu zadevo odstopiti kojemu odvetniku ter podpisati pri njemu v mojem imenu dotično pooblastilo.

(Ime kraja), dne

Razločen podpis.

Ker na deželi ni kolekov zlahka dobiti, naj pooblastila radi jednotnosti nikdo ne kolekuje, kolekovi se bodo z dvodinarskim kolekom pri odvetniku. Vse troške tožbe plača obsojenec. Ker se mora tožba takoj uložiti ter se mora izročitev odgovornega urednika in njegova obsodba v prvi inštanci doseči do 28. X. 1921, da zadeva ne zastara, prosim, blagovolite se ravnati po določenem roku. Pooblastilo sme več oseb skupno podpisati, treba le besedilo temu primerno izpremeniti in dopolniti.

V samopomoči je naš spas. Kdor hoče mir pred sovražnikom, mora proti njemu v boj! Naš boj je boj brambe, boj za mir, je boj častne zmage! Na zdar!

Vaš tovariš Radoslav Knaflič.

Radvanje, dne 11. VIII. 1921.

Pošta Maribor.

Omožene učiteljice.

Gospod Kompoljski se je lotil vprašanja, ki je, kakor sam prizna, zelo delikatno. Tiče se nas omoženih učiteljic. Dovolite, da tudi ena izmed njih povzame besedo.

Z vprašanjem glede omoženih učiteljic se je bavil na zadnji seji tudi viš. šol. svet, Polagal je strok, organizacijam na srce naj one skrbne, da se učiteljice ne omože stanu neprimerno. Pustimo vprašanje nerešeno, če imajo naše strok, organizacije pravico, vpliv in moč posegati v privatno življenje posameznika.

Vendar me navdaja neka hudomušna škodoželjnost, ko vidim, kako že začne vplivati ona famozna točka uredbe glede draginskih doklad, kjer dobi poročena učiteljica, ki ima moža državnega nastavnika le polovico drag, doklade. Neomozene tovarišice si pomagajo na drug način. Omožijo se — a ne izgube polovice drag, doklad. Vzamejo trgovca, gostilničarja, posestnika, trafikanta i. t. d. Poznam gospodično oz. gospo, poročila je trgovca bogataša, že več kakor pol leta ne poučuje, a vedno še dobi svojo polno plačo in polno drag, doklado. Od srca ji privoščim!

No, pa vrnimo se h gospodu Kompoljskemu. Želi si nekako onih časov nazaj, ko je bil uveden celibat učiteljic, ali pa so se smele poročiti le s tovarišem.

Če uvedete celibat zopet — ali zamorete zahtevati od ženskega bitja, ki naporno dela v življenju, da živi, kakor samostanska nuna? Ali zamorete v nje-

nem srcu tudi zatreči hrepenenje po ljubezni in sreči? To je kruto. Hočete-li, naj se povrnejo zopet oni časi, ko bo učiteljica taka, kot jo riše realist Govekar? Vam niso vendar ljubše poštene žene in matere? Seyeda, da se me krivo ne razume, ne rečem, vsaka učiteljica se mora omožiti, saj bo še ostalo mnogo takih, ki si prostovoljno izvolijo brezskrbni samski stan; a pustite omožiti vsaj one, katere si žele rodbinske sreče!

Razumeti je g. Kompoljskega, da bi dovolil samo zakon učiteljice z učiteljem, kes idealen je zakon tovariša s tovarišico, obojena stremjenja, enakih skrbi, enakih dolžnosti. Izvolila sem ga še v onih časih, ko se še učiteljicam ni delalo glede možitve nikakih ovir. Vendar moje sedanje tovarišice? Ali ne bodo začele premljevati in računati. Ako vzamem tovariša, zgubim na mesec toliko in toliko sto kron. Marsikatera je že iz dobe one srečne mladosti, ko se človek omoži s tako blaženo laikomiselnostjo, kot bi se odločil iti na sprehod. No in če tako računa, kaj je rezultat? Stanu neprimerni zakoni! Sicer mi je rekla neka neporočena učiteljica: »Zahtevati hočejo, da se učiteljica sme poročiti samo z učiteljem, ali zamorejo srcu zapovedovati?« Jaz pa ne vidim v tem da so učiteljice sedaj najboljša partije, nič prisrčneje, pač pa globoko preračunjenega. Prav ima g. Kompoljski, ko reče, da so moške vodili pri sklepanju zakonov, večinoma gmotni ozir. Zato, draga tovarišica, skrij Tvoje srce! Komu je mogoče danes skleniti zakon? Schillerjev citat o majhni utici in nežno ljubečem parčku danes v teh dragih časih ne drži. Če si mladoporočena omisslita le najpotrebnejšo opremo in perilo stane to 50.000—100.000 K. Kje naj vzame uradnik, ki živi zgolj ob svoji plači toliko denarja, da kupi svoji hčeri potrebno balo? To lahko stori kak trgovec, obrtnik ali posestnik. Ako pa vzame mlad mož učiteljico, pa se pri dvojnih dohodkih počasi oprema že naroči. Drugače, pa ostane mlad mož raje neporočen. Moramo pa se vprašati, ali ima država v sedanjih časih interese, da se sklene več zakonov. Opozorim le na davek neporočenih v Rumuniji. Če ima interese, tedaj je uvedba celibata učiteljic proti interesom države. Stanu neprimerno omožitev učiteljic pa je proti napredku šole in našega stanu, to odkritosrčno priznam. Zato moramo najti srednjo pot.

Glede nastavitve omoženih učiteljic v mestih ima g. Kompoljski prav. Nekateri učiteljice se ubijajo v zakonih vasi- cah vse svoje življenje — s povečano konkurenco jim je vzeta možnost priti v ugodnejše kraje. Vendar so omožene učiteljice njih edine konkurentinje? — Ali niso to tudi nežne hčerke vplivnih gospodov, ki hočejo službovati samo v mestu.

Tam stanujejo pri starših, dobijo še morda hrano in stanovanje zastonj, a vendar uživajo polno draginsko doklado in še 10% povrh.

G. Kompoljski pravi, da mora omožena učiteljica služiti dvema gospodarjema. To je pa naša stvar. Ali tega ne stori tudi učitelj z množostranskim delom izven šole? Premnogokrat še služi večim gospodom in še pogosto nepotrebnim. Sicer pa silijo socialne razmere tudi v drugih slojih žene in matere, da morajo zaradi dela in zaslužka pustiti dom in družino, n. pr. tovarniška delavka, postrežnica i. t. d. Pri nas je neka posebna navada. Stanovanje se ne dobi za drag denar. Posestniki oddajo zaradi pomanjkanja delav-

vega večer marsikomu prijetno, da drži v tej dvorani, ki je še pred par leti bruhala ogenj in žveplo na vse, kar je nosilo v sebi duh slovanstva, slovensko koncertno besedilo in posluša slovensko pesem. No, morda je bil še kdo, ki je nekam težko izprožil kolena pri uvodnem »Bože pravde« toda — temu treba se privaditi...

Kaj bi rekel o koncertu samem? Pravim le, da je velika škoda, ker ni ostalo pri prvotnem načrtu turneje. Začeti bi bili morali s Ptujem in sveža grla bi odnesla sijajni uspeh. O tem nimam niti najmanjšega dvoma. Tako na je zbor dal, kar je še zmogel. Jaz, ki sem ga spremljal vso dolgo in naporno pot, sem se samo čudil, da je dal še toliko. Adamičeve skladbe so se obnesle še najbolj in tudi Pavčičeva »Kaj ve misli?« je prav dobro uspela. Napake, ki sem jih že iz Ljubljane omenil, so se ponavljale tudi to pot. Espresso teza koncerta so bile zopet solo-točke tovarišice Vuk-Sadarjeve, ki je bila, kajpak, tudi že utrujena, kar pa se je komaj poznalo. Njo in pianistko je občinstvo nagradilo z navdušenim aplavzom in lepima šopkoma. Da je tudi zbor splošno užal, je pričal poleg neščedljivega večer marsikomu prijetno, da drži v tej dvorani, ki je še pred par leti bruhala ogenj in žveplo na vse, kar je nosilo v sebi duh slovanstva, slovensko koncertno besedilo in posluša slovensko pesem. No, morda je bil še kdo, ki je nekam težko izprožil kolena pri uvodnem »Bože pravde« toda — temu treba se privaditi...

skih moči stanovanja le proti odslužku. Mož je uslužben pri železnici ali v tovarni, žena hodi h gospodarju na dnino in odslužuje stanovanje. Tudi ta mora služiti dvema gospodarjema. Nama pač niso rojenice naklonile milijonov v zibelko, tudi si jih naši moške niso med vojno pridobili na lahek način, ena sama plača pa zapoveduje le skromno življenje — zato pa raje trpimo in delamo. To ni nobena sramota. Gospodinjstvo učiteljice najmanj ovira pri izvrševanju poklica. Omožene učiteljice si znajo kot vzgojvalke vzgojiti tudi služkinje ter imajo vsako, če pogledam pri mojih znankah, po več let. Moja zadnja je bila pri meni 7 let. Dobro izvežbana služkinja pa gospodinja je po večini sama. Več ovire in dela povzročajo otroci, dokler so še majhni, to pa odkritosrčno priznam. Sicer se to da tudi urediti, najde se za nje dobra zagledljiva pestunja. Pozneje pa, ko otroci dorastejo, ima mati zadoščenje, češ iz mojeje zaslužka lahko prispevam za njih vzgojo, ki je sedaj tako draga, ako pošleš otroke od doma v mesto. Marsikateri nadarjen dijak mora nadaljne študije opustiti vsled prevelikih stroškov, mati-učiteljica pa s svojim zaslužkom mnogo pripomore.

Dalje se g. Kompoljski nekako boji dopustov, ki jih bo treba dati omoženim učiteljicam. Seveda oni 8 tedenski dopusti bodo pač neizogibni. Morda pa se izenačijo na drugi strani. Kritizirali so se mnogostevilni bolezenski dopusti učiteljic. Zanimivo bi bilo statistično dognati ali omoženih ali neomozenih. Mnogokrat vladajo živčna bolezen, ko si bolnik domišlja različne bolezn. No imenujmo jo s pravim imenom — histerijo — ki napada v večji meri neomozene, kakor omožene žene. Ako pregledam vrste mojih omoženih tovarišic, ne najdem jih mnogo na dopustu. Poznam pa omoženo učiteljico, ki službuje 24. leto, a je imela v svojem službovanju le dva dopusta, enega 4 tedne v rodilniškem oziru, a enega 14 dni zaradi bolezni. Omožena učiteljica, posebno ona, ki je poročena s tovarišem, ne vzame tako hitro dopusta. Ostati mora v domačem oz. službenem kraju ter jo je sram, hoditi brez dela okrog, med tem, ko se morajo ostali tovariši za njo truditi. Posebno obremenjeni z dopustom svojega moža in kaj takega ne stori rada brez tehtnega vzroka nobena žena.

To so moje misli in skušnje glede omoženih učiteljic.

Ako pa hočete, da bodo tovarišice vzele samo tovariše, pa hitro odpravite, ono krivično naredbo, ki nam jemlje polovico draginske doklade. M. G.

FR. RANT — Račleče:

Kaj bo z obrtnimi nadaljevalnimi šolami.

Bliža se čas, ko bo treba začeti pouk na obrtnih nadaljevalnih šolah. V minulem šolskem letu tega pouka marsikatera šola ni mogla vršiti. Nekod ni bilo moških učnih moči, drugod ni bilo pokritja. Res je, da se učiteljstvo zaradi nezadnih nagrad, t. j. 40 K za tedensko uro na mesec, proti predvojnini 10 K, tedaj v razmerju 1:4 dasi je razmerje predvojninih in sedanjih življenjskih potrebščin najmanj 1:30, ni ravno ogrevalo za ta pouk, a mislim, da ga edinole zaradi nagrad nikjer ni opustilo, ker je preidealno in ve, kako nujno potreben je. Žal, da ni trohice idealnosti ne našemu ne pri mesariju, ne pri trgovcu ne pri hišnem gospodarju.

vega ploskanja krasen lovorjev venec s trobinico, poklonjen pevovodji Juvancu, ki je s tem zaključil turnejo, kojo je vodil z vso ljubeznijo in nesebično požrtvovalnostjo.

Po koncertu je bil v gostilni tov. Zupančiča prav živahen komers. Prostor je bil žal pretesen, da bi mogli prisesti k nam vsi, ki bi bili radi. Omeniti moram lepe napitnice, ki so jih govorili zboru okrajni glavar g. Pirkmayer, dalje starosta ptujskega Sokola, za njim major g. Kovačič v imenu navzočih častnikov in v imenu vojske, naposled predsednik učiteljskega društva tov. Klemenčič. Pri tej priliki moram apostrofirati izredno kolegialnost ptujskih tovarišev in tovarišic. Vse so storili, kar so le mogli, da smo se dobro počutili v ljubkem dravskem mestecu. Največja zasluga pa jim gre, da je bila koncertna dvorana razprodana, za kar smo dolžni še posebno hvaliti okrajnemu šolskemu nadzorniku Fleretu in tov. Gorjupu.

Ostala nam je svobodna pot v Ljubljano — dolgo vas, Dobra polovica zbor se je odločila, da se odpelje z jutranjim vlakom. K tej »solidnejši« polovici sva

ščelch pri nikomur — je pač izključno naš monopol, ki ga noče nihče deliti z nami. Zaradi nagrad bi bilo treba preišlejenega in treznega razgovora z oblastmi, A, kdo naj ga vodi? Zastopniki učiteljev obrtnih nadaljevalnih šol? Jih ni. Danes se-le vidimo, koliko smo zamudili, da nismo že leta 1919, oživili ravno pred vojno ustanovljenega društva učiteljev obrtno-nadaljevalnih šol. V »Učit. Tov.« sem pozival: Dajmo, snidimo se, oživimo društvo šoli in sebi v prid. Tudi tovariš Prištovšek je bilo vabil, a odneva ni bilo. Morda bi se dalo letos v Rogški Slatini kaj dogovoriti in doseči? Bomo videli.

Moj današnji namen ni, razmotrivati vprašanje nagrad, ampak opozoriti hočem merodajne činitele na nekaterih težkoče, ki tlačijo obrtno-nadaljevalno šolstvo po manjših krajih na deželi in s tem dokazati, da učiteljstvo ni krivo, ako v zadnjih letih tuintam ni bilo pouka. Krivda je drugod, čeprav se potika nam.

Poverjeništvu za uk in bogočastje je z odlokom 3. junija 1919, št. 2672 objavilo, da namerava vzpostaviti in razširiti pouk na obrtnih nadaljevalnih šolah in postaviti te prepotrebne — tipkarica je rekla kratkoma »nepotrebne« kar ii je seveda nekdo popravil — nižje obrtne šolske zavode na zanesljivo materialno podlago. In to zanesljivo materialno podlago tvorita dve tretjini vladnega prispevka, ena tretjina, ki jo morajo kriti lokalni faktorji, pa visi v zraku. Ti faktorji se morajo namreč »pravomočno zavestati, da bodo dajali svoje prispevke toliko časa, dokler obstoj šola«. Prosim, kie naj dobimo lokalne faktorje s tako pravomočno obvezo za neomejeno število let? Kdo naj jih išče? Odbor? Načelnik mu je župan in ta prvi zavozlja mošnjiček občinske blagajne, kadar je treba dati kaj za šolo. V poštev pride le voditelj. Vsi voditelji pač predobro vemo, s kakšno ljubezljivostjo in naklonenostjo nas sprejemajo in odslavljaio lokalni faktorji. Lokalni faktorji! Povem, da me vsakokrat oblije kurji pot, ko slišim to nesrečno ime! A vendar ne morem nadaljevati brez nje. Kot krajevni činitelj pride v poštev v prvi vrsti občina. Ta občina sestoji na deželi navadno iz trga in več ali manj kmetskih vasi. Prispevek gre iz občinskih naklad. To pa plačujejo poleg obrtnikov tudi kmetje, ki nimajo za obrtno-nadaljevalne šole prav nikakega interesa. Ko bi bili vsi šoloobiskujoči vavenci domači občani, bi še slo, a velika večina je tujece, če jih smem tako nazivati, iz sosednjih občin. Izmed 26 vajencev smo imeli tukaj 8 domačih občanov, 18 pa drugih. Prispevek pa mora dajati le tista občina, kjer je šola. Je-li to pravično? Ni tedaj čuda, da se občine branijo teh neopravičenih bremen.

V sili je človek iznajdljiv. Vedel sem, da od občine ne dobim 6000 K, kolikor bi znašala približno tista nesrečna tretjina, ki znači 30% vse občinske davčne moči. — poleg tega znaša proračun za ljudsko šolo 27.000 K — zato se obrnem za pomoč na okrajni zastop. Ta prav na kratko odgovori, da za prispevek obrtno-nadaljevalni šolam ni postavne podlage. Poizkusil sem še drugo pot, ki se mi je v predvojnih časih vselej posrečila. Prosim namreč poverjeništvu za izredne prispevek, pojasnim na dolgo in široko razmere, a dobim odgovor: »da poverjeništvu za uk in bogočastje iz principijelnih razlogov in vsled pomanjkanja sredstev ne more zvišati državne prispevka čez predvideni dvetretjinski znesek vseh iz-

se pritaknila tudi midva z v.o. nadsvetnikom, ki mi je potem med vožnjo pomenljivo skomizgnil, tipajoč ščetinaste brčice: »Človek se naveliča tudi dobrot, ali ne, kaj?« — Drugi polovici pa je baje potekel prav vesel dan v prijetni tovarišiji ptujskih kolegov in koleginj ter častnikov, ki so pripeljali v prijazno »Švicarijo« vojaški tamburaški zbor in jih še potem spremili k večernemu vlakom. — Par dni kasneje se je vrnil tov. Rudi v trdnem prepričanju, da ni nikogar več za njim...

(Epilog.)

* Med navdušenimi napitnicami v »Švicariji« je bila najlepša ona g. majorja Ljeloševića, mesnega komandanta, ki je pokazal, da mu je naša glasba, pa tudi naša literatura in sploh naša zgodovina do dobra znana. Včasih je kak c. kr. major zmogel v potu svojega obraza komaj nar patriotičnih fraz, zato smo pač lahko pozorni na predstavnike naše vojske, ki imajo tako široko duševno obzorje.